Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Hallinto | Sisäministeriön julkaisuja 2022:30

Sisäministeriön vastuullisuusraportti 2022

Sisäministeriön julkaisuja 2022:30

Sisäministeriön vastuullisuusraportti 2022

Sisäministeriö

Sisäministeriö Helsinki 2022

Julkaisujen jakelu
Distribution av publikationer

Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti
Beställningar av publikationer

Valtioneuvoston verkkokirjakauppa

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Sisäministeriö
CC BY-SA 4.0

ISBN pdf: 978-952-324-546-4
ISSN pdf: 2490-077X

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2022

Kuvailulehti
25.05.2022

Sisäministeriön vastuullisuusraportti 2022

Sisäministeriön julkaisuja 2022:30		**Teema**	Hallinto
Julkaisija	Sisäministeriö		
Yhteisötekijä	Sisäministeriö		
Kieli	suomi	**Sivumäärä**	29

Tiivistelmä

Raportissa kuvataan sisäministeriön vastuullisuustoimia vuonna 2021 Valtiokonttorin ohjeistuksen mukaisesti YK:n kestävän kehityksen Agenda2030 ohjelman tavoitteiden mukaisessa kehikossa.

Asiasanat	vastuullisuus, kestävä kehitys, raportointi, hiilijalanjälki, hallinto		
ISBN PDF	978-952-324-546-4	**ISSN PDF**	2490-077X
Julkaisun osoite	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-546-4		

Presentationsblad
25.05.2022

Inrikesministeriets ansvarsrapport 2022

Inrikesministeriets publikationer 2022:30		**Tema**	Förvaltning
Utgivare	Inrikesministeriet		
Utarbetad av	Inrikesministeriet		
Språk	finska	**Sidantal**	29

Referat

Rapporten beskriver inrikesministeriets åtgärder under 2021 i enlighet med Statskontorets anvisningar och inom den ram som utgörs av målen för FN:s Agenda 2030 för hållbar utveckling.

Nyckelord	ansvar, hållbar utveckling, rapportering, koldioxidavtryck, förvaltning		
ISBN PDF	978-952-324-546-4	**ISSN PDF**	2490-077X
URN-adress	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-546-4		

Description sheet
25 May 2022

Ministry of the Interior Sustainability Report for 2022

Publications of the Ministry of the Interior 2022:30		**Subject**	Administration
Publisher	Ministry of the Interior		
Group author	Ministry of the Interior		
Language	Finnish	**Pages**	29

Abstract

The Report describes responsibility measures taken by the Ministry of the Interior in 2021. The measures are presented according to the model in line with the goals of the 2030 Agenda for Sustainable Development of the United Nations, following the guidance given by the State Treasury.

Keywords responsibility, sustainable development, reporting, carbon footprint, administration

ISBN PDF	978-952-324-546-4	**ISSN PDF**	2490-077X
URN address	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-546-4		

Sisältö

1 Esipuhe 7

2 Kuvaus raportoivasta organisaatiosta 9
2.1 Sisäasiainhallinnon päämääränä kaikkien turvallisuus 10
2.2 Vastuullisuuden johtaminen ja hallinto 12
2.3 Vastuullisuustavoitteet 12

3 Kädenjälki merkittäväksi tunnistettuun YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin 14
Tavoite 5 14
Alatavoite 5.2 Lopettaa kaikenlainen naisiin ja tyttöihin kohdistuva väkivalta julkisissa ja yksityisissä yhteyksissä, kuten ihmiskauppa ja seksuaalinen tai muu hyväksikäyttö. 14
Tavoite 10 17
Alatavoite 10.3 Taata yhtäläiset mahdollisuudet ja vähentää eriarvoista kohtelua muun muassa poistamalla syrjinnän mahdollistavat lait, politiikat ja käytännöt sekä edistämällä asianmukaista lainsäädäntöä, politiikkoja ja toimenpiteitä. 17
Alatavoite 10.7 Mahdollistaa ihmisten turvallinen, järjestelmällinen ja vastuullinen siirtolaisuus sekä liikkuvuus esimerkiksi suunnitelmallisten ja hyvin hallinnoitujen siirtolaispolitiikkojen avulla... 20
Tavoite 12 22
Alatavoite 12.7 Edistää kestäviä julkisia hankintakäytäntöjä kansallisten lakien ja prioriteettien mukaisesti. 22
Tavoite 16 24
Alatavoite 16.1 Vähentää merkittävästi kaikkia väkivallan muotoja ja niihin liittyviä kuolemantapauksia kaikkialla 24
Alatavoite 16.2 Lopettaa kaikki lapsiin kohdistuva pahoinpitely, hyväksikäyttö, ihmiskauppa ja kaikki väkivallan muodot sekä lasten kiduttaminen 26

4 Jalanjälki eli toiminnan negatiiviset vaikutukset toimintaympäristöön 28

1 Esipuhe

Sisäministeriön ensimmäinen vastuullisuusraportti on pitkän kehityskaaren lopputulos. Ensimmäiset askeleet vastuullisuuden ja kestävän kehityksen edistämiseksi ministeriössä ja hallinnonalalla otettiin jo vuonna 2007. Valtioneuvosto päätti joulukuussa 2006, että kansallisen kestävän kehityksen politiikan johdonmukaisuuden ja pitkäjänteisyyden varmistamiseksi hallinnossa ja sen yhteistyössä muiden toimijatahojen kanssa ryhdytään panemaan toimeen kansallista kestävän kehityksen strategiaa *"Kohti kestäviä valintoja. Kansallisesti ja globaalisti kestävä Suomi".* Sisäministeriö lähti mukaan työhön ensimmäisten hallinnonalojen joukossa. Jo tuolloin sisäministeriön tavoitteena oli luoda kestävää hyvinvointia turvallisessa, osallisuutta edistävässä ja moniarvoisessa yhteiskunnassa. Pienistä kehitysaskelista huolimatta vastuullisuus ja kestävän kehityksen edistäminen eivät kuitenkaan vielä tuolloin täysimääräisesti integroituneet osaksi normaalia toiminnan ja talouden suunnittelua.

Omaa kestävän kehityksen toimenpidesitoumusta ministeriössä ryhdyttiin valmistelemaan syksyllä 2018. Ministeriön johto oli aktiivisesti mukana sitoumusvalmistelussa heti alusta lähtien. Valmistelutyö käynnistyi ministeriön ylimmän johdon henkilöhaastatteluilla. Valmisteluun osallistettiin eri tavoin myös ministeriön koko henkilöstö. Lopputuloksena syntyi luonnos hallinnonalan kestävän kehityksen painopisteiksi.

Ministeriön johto ja henkilöstö käsittelivät painopisteluonnosta keväällä 2019 useita eri kertoja. Tämä sisäministeriön kestävän kehityksen tiekartta ja painopisteet, joiden tarkoituksena oli kytkeä työ mm. konsernistrategiaan, hyväksyttiin kansliapäällikön virkamiesjohtoryhmässä 6.3.2019. Tiekartan painopisteet olivat turvallinen ja vastuullinen siirtolaisuus, yhdenvertaisempi turvallisuus ja resurssiviisaammat palvelut. Näiden painopisteiden pohjalta ministeriössä käynnistettiin kestävän kehityksen sitoumuksen laadinta. Kestävän kehityksen toimenpidesitoumus hyväksyttiin syyskuussa 2019.

Sisäministeriön kestävän kehityksen sitoumus palkittiin vuonna 2020 yhtenä parhaista sitoumuksista. Palkitsemisperustelujen mukaan sisäministeriön sitoumuksessa kestävyyden eri ulottuvuudet tulevat hienolla tavalla esiin.

Sisäministeriö on tunnistanut kestävän kehityksen työnsä pohjalta neljä Yhdistyneiden kansakuntien (YK) kestävän kehityksen tavoitetta (Sustainable Development Goals, SDG), jotka muodostavat vastuullisuusraportoinnin pohjan. Nämä tavoitteet ovat:

SDG 5: Sukupuolten tasa-arvo

SDG 10: Eriarvoisuuden vähentäminen

SDG 12: Vastuullista kuluttamista

SDG 16: Rauhaa ja oikeudenmukaisuutta.

Sisäministeriö toimeenpanee vastuullisuustyötä ja kestävän kehityksen sitoumustaan osana toiminnan ja talouden suunnittelua. Käytännössä tämä tapahtuu ensisijaisesti osana tulosohjausprosessia mm. hallinnonalan virastojen, ministeriön osastojen ja erillisyksiköiden tulossopimusten kautta. Osana tätä toimeenpanoa ministeriö on mm. laatinut laskentamallin hiilijalanjäljen laskemiseksi sekä ollut avainasemassa tehtäessä valtion -yhteistä kestävän kehityksen e-oppiva koulutusohjelmaa.

Tällä hetkellä ministeriön ja hallinnonalan painopisteenä on hiilijalanjäljen pienentäminen. Myös tulevina vuosina hiilijalanjälki ja sen kehittyminen säilyy keskeisenä tavoitteena ja seurattavana kohteena. Hiilijalanjäljen rinnalle tullaan kuitenkin nostamaan aikaisempaa voimakkaammin kädenjälki sekä sosiaalinen ulottuvuus ja vastuullisuus. Tulevaisuudessa korostuu edelleen aktiivinen vuoropuhelu ministeriön ja virastojen taloussuunnittelun kanssa (mm. resurssit) sekä aktiivinen osallistuminen valtioneuvosto -tasoiseen yhteistyöhön

Sisäministeriön virkamiesjohtoryhmä (kansliapäällikön johtoryhmä) hyväksyi 4.5.2022 kokouksessaan tämän ensimmäisen vastuullisuusraportin, joka toimitetaan Valtiokonttorille ja julkaistaan sisäministeriön internetsivuilla. Raportointi koskee ohjeistuksen mukaisesti vuotta 2021 ja se tuotetaan jatkossa vuosittain.

Kirsi Pimiä
Kansliapäällikkö

2 Kuvaus raportoivasta organisaatiosta

Sisäministeriö on sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton ministeriö, joka on osa valtioneuvostoa.

Sisäministeriöllä on kolme päätehtävää:

- valmistella lainsäädäntö, joka koskee poliisia, pelastustoimea, hätäkeskustoimintaa, rajavalvontaa, meripelastusta ja maahanmuuttoa,
- tulosohjata sisäministeriön alaisia virastoja ja laitoksia sekä
- käsitellä ministeriön toimialaan kuuluvat kansainväliset ja EU-asiat.

Ministeriö vastaa myös siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksista sekä Suomen lippuun ja vaakunaan liittyvistä asioista.

Sisäministeriö koordinoi poikkihallinnollista sisäiseen turvallisuuteen liittyvää yhteistyötä, jota tehdään muiden ministeriöiden, kansalaisjärjestöjen ja kuntien kanssa.

Sisäisen turvallisuuden ministeriönä sisäministeriöllä on myös paljon kansalliseen turvallisuuteen, valmiussuunnitteluun ja erilaisiin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumiseen liittyviä tehtäviä.

Sisäministeriössä työskentelee n. 240 henkilöä. Sisäministeriön hallinnonalalla työskentelee yhteensä n. 15 000 henkilöä.

Kuvio 1. Sisäasiainhallinnon organisaatiokaavio.

Sisäministeriön alaisuudessa toimivat Poliisihallitus ja Maahanmuuttovirasto, jotka ohjaavat oman toimialansa operatiivista toimintaa. Rajavartiolaitos vastaa koko Suomen rajavalvonnasta ja Hätäkeskuslaitos hätäkeskustoiminnasta Manner-Suomessa.

Muita sisäministeriön alaisuudessa toimivia laitoksia ovat Pelastusopisto ja Kriisinhallintakeskus, joka siirtyi hallinnollisesti sisäministeriön yhteyteen vuoden 2019 alussa. Suojelupoliisi on sisäministeriön alainen poliisiyksikkö.

Hallinnonalan virastot tuottavat itsenäisesti omat vastuullisuusraporttinsa.

Hallinnonalan kestävän kehityksen työstä raportoidaan vuosittain lisäksi myös osana hallituksen vuosikertomusta sekä ministeriön toimintakertomusta.

2.1 Sisäasiainhallinnon päämääränä kaikkien turvallisuus

Sisäisen turvallisuuden ylläpitäminen on yksi tärkeimmistä valtion tehtävistä. Sisäisellä turvallisuudella tarkoitetaan niitä yhteiskunnan ominaisuuksia, joiden johdosta ihmiset voivat nauttia oikeusjärjestelmän takaamista oikeuksista ja vapauksista ilman rikollisuudesta, häiriöistä, onnettomuuksista ja niihin rinnastettavista kansallisista ja kansainvälisistä ilmiöistä johtuvaa pelkoa tai turvattomuutta. Sisäinen turvallisuus muodostuu näin ollen useista tekijöistä yhteiskunnassa.

Suomen sisäisen turvallisuuden politiikka perustuu ensisijaisesti ennaltaehkäisyyn. Mahdollisimman moni tapaturma, onnettomuus, rikos ja muu häiriö pyritään estämään ennalta. Turvallisuusongelmien juurisyihin vaikutetaan tehokkaasti erityisesti muilla kuin turvallisuusviranomaisten toimilla. Työllisyys, koulutus, yhteiskunnallinen osallisuus, ihmisten terveys, vähäiset päihdehaitat ja korkea hyvinvointi laajasti muodostavat perustan hyvälle arjen turvallisuudelle.

Turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen varmistaminen koko maassa ja kaikille ihmisille ovat sosiaalisesti kestävän yhteiskunnan ydintä. Tämän perusedellytys on arjen turvallisuuden oikeudenmukainen jakautuminen. Sisäisessä turvallisuudessa tapahtuvat muutokset korostavat eroja eri ihmisten ja ihmisryhmien tilanteessa entisestään. Saman tasoisen turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen varmistaminen kaikille ihmisille edellyttää yhä enenevässä määrin erilaisia ratkaisuja.

Turvallisuusviranomaisilla on ratkaiseva merkitys sisäisen turvallisuuden takaamisessa onnettomuuksien, häiriöiden ja rikosten sattuessa. Niiden toiminnalla varmistetaan, että ihmiset voivat luottaa yhteiskunnan apuun vakavimpien uhkien kohdatessa. Turvallisuusviranomaisten ja oikeudenhoidon palvelut tuotetaan niin, että ihmiset saavat tarvitsemansa avun koko maassa nopeasti, tehokkaasti ja yhdenvertaisesti. Tämä edellyttää riittävää henkilöstöä ja kalustoa, niiden kehittämistä ja toimivaa moniviranomaisyhteistyötä.

Sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden toimien keskeisenä tavoitteena on perus- ja ihmisoikeuksien turvaaminen. Sisäinen turvallisuus pohjautuu ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen, demokratian sekä vapauden, vakauden, hyvinvoinnin, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseen kaikessa toiminnassa. Ihmisoikeusvaikutusten arviointi on olennainen osa sisäisen turvallisuuden toimintaa. Sisäinen turvallisuus rakentaa osaltaan yhteiskuntarauhaa. Sitä ilmentävät muun muassa viranomaisten ja hallinnon nauttima luottamus, hyvät väestösuhteet sekä demokratian keinojen noudattaminen erilaisten ongelmien ja jännitteiden ratkaisemisessa.

Kestävän kehityksen tavoitteet ja YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 -toimintaohjelma luovat osaltaan globaalin viitekehyksen, jolla on vaikutusta myös sisäiselle turvallisuudelle. Se, miten kestävän kehityksen haasteet globaalisti ratkaistaan, vaikuttaa merkittävällä tavalla rauhaan, vakauteen ja valtioiden välisiin suhteisiin.

2.2 Vastuullisuuden johtaminen ja hallinto

Sisäministeriöön on perustettu vuonna 2019 sisäasiainhallinnon kestävän kehityksen koordinaatioryhmä, jonka tehtävä on:

- edistää kestävän kehityksen tavoitteiden ja periaatteiden huomioimista sisäasiainhallinnon suunnittelussa ja toiminnassa
- edistää ja seurata sisäasiainhallinnon kestävän kehityksen toimenpide-sitoumuksen toimeenpanoa
- edistää ja seurata hallinnonalan virastojen kestävän kehityksen sitoumuksien antamista ja toimeenpanoa
- koordinoida hallinnonalan kestävän kehityksen toimia yhdensuuntaisiksi
- edistää sisäasiainhallinnon henkilöstön kestävän kehityksen tietoisuutta ja osaamista
- raportoida hallinnonalan kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumisesta vuosittain
- viestiä ja tehdä näkyväksi hallinnonalan kestävän kehityksen edistämistyötä.

Koordinaatioryhmän puheenjohtajana toimii ministeriön kehittämisjohtaja, joka nostaa tarvittaessa kestävään kehitykseen ja vastuullisuuteen liittyviä asioita kansliapäällikön johtoryhmään.

2.3 Vastuullisuustavoitteet

Sisäasiainhallinnossa kestävä kehitys ja vastuullisuus kytkeytyvät kysymykseen, miten tuotamme turvallisuutta tulevaisuudessakin taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävällä tavalla ja annamme oman panoksemme ilmastonmuutoksen torjumiseen sekä kestävämmän Suomen rakentamiseen.

Sisäasiainhallinto edistää kestävää kehitystä osana ydintoimintaansa vahvistamalla yhteiskunnan rauhaa ja vakautta. Painopisteitä kestävän kehityksen toteuttamisessa ovat johdannossa kuvatulla tavalla yhdenvertaisempi turvallisuus (sosiaalinen kestävyys/vastuullisuus) turvallisen ja vastuullisen siirtolaisuuden edistäminen (sosiaalinen kestävyys/vastuullisuus) sekä sisäasiainhallinnon kehittäminen resurssiviisaammaksi (ekologinen kestävyys/vastuullisuus).

Sisäministeriö antoi lokakuussa 2019 oman kestävän kehityksen toimenpidesitoumuksensa, joka konkretisoi painopisteitä. Sitoumus koostuu viidestä erillisestä sitoumuksesta:

- sisäministeriön hallinnonalan hiilijalanjäljen pienentäminen
- kestävän kehityksen painoarvon lisääminen hankinnoissa
- hälytyspalveluiden yhdenvertaisuuden edistäminen
- uusintarikollisuuden ja uudelleenuhriutumisen vähentäminen
- hallinnonalojen virastojen haastaminen tekemään omat toimenpidesitoumuksensa

Sitoumuksen tavoitteena on saada kestävä kehitys vahvemmin hallinnonalan toimintaa ohjaavaksi periaatteeksi. Sisäministeriö on organisaationa ja toimijana melko pieni itsessään, mutta sen vaikuttavuus kestävän kehityksen edistämisessä syntyy hallinnonalan virastojen tulosohjauksen kautta.

Yllä luetellut kestävän kehityksen tavoitteet luovat raamit sisäministeriön vastuullisuustyölle ja -raportoinnille.

Sisäministeriön vuonna 2022 päivitetyssä konsernistrategiassa vastuullisuustavoitteet kytkeytyvät erityisesti tavoitteeseen 1. Turvallisuuden tunne on korkea kaikissa väestöryhmissä, jonka alatavoitteena on:

- ylläpidämme korkeaa luottamusta viranomaisiin, ja vahvistamme sitä niillä, joilla se on heikko.

tavoitteeseen 2. Ihmiset, ympäristön ja omaisuus ovat turvassa, jonka alatavoitteena ovat:

- estämme turvallisuusongelmien kasautumista samoille ihmisille, ryhmille tai alueille
- pienennämme hiilijalanjälkeämme ilmastonmuutoksen torjumiseksi ja teemme aktiivisia toimenpiteitä ilmastonmuutokseen varautumiseksi sekä sopeutumiseksi.

sekä tavoitteeseen 4. Maahanmuutolla rakennamme kestävää Suomea, jonka alatavoitteena on:

- ehkäisemme ilman oleskeluoikeutta maassa olevien hyväksikäyttöä ja ihmiskauppaa sekä heihin liittyvän varjoyhteiskunnan syntymistä.

3 Kädenjälki merkittäväksi tunnistettuun YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin

Valtionhallinnon yhtenäisen vastuullisuusraportoinnin kehys perustuu YK:n toiminta-ohjelmaan Agenda2030 ja siinä asetettuihin 17 kestävän kehityksen tavoitteeseen. Näistä jokainen organisaatio valitsee raportoitavakseen 3–5 tavoitetta, joita se voi omalla toiminnallaan edistää merkittävimmin. Tämän lisäksi raportoidaan toiminnastaan aiheutuvista negatiivisista ekologisista, sosiaalisista ja taloudellisista vaikutuksista, joita organisaation toiminnasta aiheutuu toimintaympäristöön.

Tässä luvussa esitellään ja perustellaan sisäministeriön valinnat sekä kerrotaan tavoitekohtaisesti sisäministeriön kädenjäljestä eli positiivisesta vaikutuksesta valittujen tavoitteiden toteutumiseen.

Tavoite 5

Alatavoite 5.2 Lopettaa kaikenlainen naisiin ja tyttöihin kohdistuva väkivalta julkisissa ja yksityisissä yhteyksissä, kuten ihmiskauppa ja seksuaalinen tai muu hyväksikäyttö.

Suomi on sitoutunut kansainvälisin sopimuksin torjumaan lähisuhde- ja perheväkivaltaa sekä lapsiin kohdistuvaa seksuaalista väkivaltaa ja riistoa. Suomi toteuttaa sopimuksia muun muassa oikeusministeriön johtaman Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelman, sosiaali- ja terveysministeriön johtaman Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelman sekä Istanbulin sekä Lanzaroten sopimusten toimenpidesuunnitelmissa mainittujen toimenpitein.

Naisiin kohdistuva väkivalta on Suomessa merkittävä ja kansainvälisesti tunnistettu ihmisoikeusongelma. Kansallisen rikosuhritutkimuksen mukaan 5,1 prosenttia naisista oli joutunut entisen tai nykyisen puolison tai seurustelukumppanin fyysisen tai seksuaalisen väkivallan, tai väkivallalla uhkaamisen kohteeksi vuonna 2020[1]. Euroopan unionin perusoikeusviraston vuonna 2014 julkaiseman tutkimuksen mukaan suomalaiset naiset kokevat väkivaltaa huomattavasti enemmän kuin EU-maissa asuvat naiset keskimäärin.

1 Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteina 2020. Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Matti Näsi ja Ilari Kolttola. Katsauksia 48/2021. Helsingin yliopisto. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.

Tutkimukseen vastanneista 18–74-vuotiaista suomalaisista naisista 47 prosenttia oli kokenut fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa 15 vuotta täytettyään. 30 prosenttia oli kokenut fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa nykyisen tai entisen kumppaninsa taholta 15 vuotta täytettyään. Muun kuin kumppanin taholta väkivaltaa oli elämänsä aikana kokenut reilu kolmannes suomalaisista naisista.[2]

Tilastokeskuksen mukaan poliisin tietoon tulleista aikuisista perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhreista noin 77 prosenttia oli naisia vuonna 2019. Avio- ja avopuolisoiden sekä entisten avio- ja avopuolisoiden välisessä väkivallassa uhri oli nainen hieman yli 80 prosentissa poliisin tietoon tulleista tapauksista. Kyse on siis voimakkaasti sukupuolistuneesta ilmiöstä.

Henkirikoksen uhrina vuosittain kuolleiden naisten määrä on vaihdellut 16 ja 30 hengen välillä vuosina 2013–2019. Naisuhreista 60 prosenttia oli joutunut puolison, seurustelukumppanin tai entisen kumppanin surmaamaksi.

Sisäministeriön kestävän kehityksen yksi tavoite, joka liittyy sosiaalisen kestävyyden edistämiseen, on uusintarikollisuuden ja uudelleenuhriutumisen vähentäminen. Lähisuhdeväkivalta on usein toistuvaa ja muuttuu ajan myötä rajummaksi sekä seurauksiltaan vakavammaksi eli siinä on suuri riski sille, että tekijä toistaa tekonsa ja uhri joutuu väkivallan uhriksi useamman kerran.

Sisäasiainhallinnossa uhrit ja tekijät kohdataan tyypillisesti heti rikoksen jälkeen, jolloin hallinnonalan viranomaisilla on hyvät edellytykset ennalta ehkäistä rikosten uusimista ja toistuvia uhrikokemuksia esimerkiksi ohjaamalla rikoksen tekijät väkivallan katkaisuun tähtääviin palveluihin ja rikoksen uhrit erilaisten tukipalveluiden piiriin

2 Violence against women: an EU wide survey. European Union Agency for Fundamental Rights Report 2014

Kädenjälkeä tuottavat toimenpiteet vuonna 2021

- Sisäministeriön tukemana, sosiaali- ja terveysministeriön rahoituksella Poliisihallitukseen rekrytoitiin MARAK[3]-hankehenkilö naisiin kohdistuvan väkivallan torjunnan tehostamiseksi. Hankehenkilön toimesta tehtiin selvitys, joka esitti useita kehittämistarpeita toiminnan tehostamiseksi. Poliisihallituksessa päätetään jatkotoimet.
- Poliisiosaston osoittamalla rahoituksella Poliisiammattikorkeakoulu on tehnyt selvityksen uudeksi Domestic Homicide Review – toiminnon järjestämiseksi poliisissa. Siinä tarkoituksena on tarkastella lähisuhdesurmaan johtaneita tekijöitä uusien lähisuhdesurmien ehkäisemiseksi. Seurantajärjestelmän tarkoitus on havaita palvelujärjestelmän katvealueet ja tehdä niiltä osin tarvittavia parannuksia turvallisemman yhteiskunnan puolesta.
- Seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus annettiin eduskunnalle syysistuntokaudella 2021. Poliiseille järjestettävä koulutus uudistuksesta toteutetaan suunnitelman mukaisesti vuoden 2022 aikana.
- Kunniaan liittyvän väkivallan tapauksia varten on kehitetty käytännön työvälineitä esitutkintaan. Työkalua on kehitetty Poliisihallituksen myötävaikutuksella Helsingin poliisilaitoksella.
- Hätäkeskusjärjestelmä ERICA:n toimenpidekoodeihin on suunniteltu uusi toimenpideluokka, jolla voidaan seurata tarkemmin partioiden tekemiä palveluunohjausten lukumääriä.

Edistymisen mittarit:

- Entisen tai nykyisen puolison tai seurustelukumppanin fyysisen tai seksuaalisen väkivallan, tai väkivallalla uhkaamisen kohteeksi joutuneiden naisten lukumäärä uhritutkimusten mukaan
- Palveluunohjauksien lukumäärä (ei vielä saatavilla)

3 MARAK = moniammatillinen riskienarviointi: https://thl.fi/fi/web/vakivalta/tyon-tueksi/marak-moniammatillinen-riskinarviointi

Tavoite 10

Alatavoite 10.3 Taata yhtäläiset mahdollisuudet ja vähentää eriarvoista kohtelua muun muassa poistamalla syrjinnän mahdollistavat lait, politiikat ja käytännöt sekä edistämällä asianmukaista lainsäädäntöä, politiikkoja ja toimenpiteitä.

Sisäministeriön toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu keskittyy ministeriön ydintoimintoihin, eli lainsäädännön valmisteluun sekä toiminnan ja talouden suunnittelun prosesseihin. Ministeriön velvollisuudet ulottuvat kuitenkin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelussa myös hallinnonalan toimintaan: tasa-arvo ja yhdenvertaisuus huomioidaan sisäministeriön hallinnonalan tulosohjauksessa siten, että jokaiselle hallinnonalan virastolle on asetettu asiaa koskeva tulostavoite mittareineen.

Yhdenvertainen ja tasa-arvoinen sisäasiainhallinto lisää turvallisuuden toteutumista suomalaisessa yhteiskunnassa. Yhdenvertainen ja tasa-arvoinen kohtelu viranomaisten toimesta on olennaista luottamuksen ylläpitämiseksi. Suomessa luottamus viranomaisiin on yleisesti korkealla tasolla, mutta sen säilyminen ei ole itsestään selvää, ja luottamus on ansaittava jokaisessa kohtaamisessa.

Kädenjälkeä tuottavat toimenpiteet vuonna 2021
Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö

Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon vahvistaminen nostettiin vuoden 2020 suunnittelumääräyksessä vuosien 2021-2025 suunnittelukauden yhdeksi painopisteeksi. Hallinnonalan virastojen on tullut selvittää keskeisimmät kehittämiskohteet toiminnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi sekä muodostaa suunnitelmat kehittämiskohteiden pohjalta.

Ministeriö ja hallinnonalan virastot ovat arvioineet oman toimintansa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvovaikutuksia, minkä pohjalta yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat on päivitetty. Tätä työtä on tuettu erilaisilla koulutus- ja sidosryhmätilaisuuksilla, mm.

- helmikuussa 2021 järjestettiin kaksi työpajaa virastoille ja tulosohjaaville osastoille yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoasioista,
- maaliskuussa 2021 koko henkilöstölle avoin koulutus yhdenvertaisuus-asioista, fokuksena erityisesti syrjintäoikeuskäytäntö,
- marraskuussa 2021 järjestettiin virastoille työpaja suunnitelmien toimeenpanon tukemisesta viestinnällä

Sisäministeriön toiminnallinen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma päivitettiin vuonna 2021. Suunnitelmassa asetetaan tavoitteita koskien kahdeksaa ministeriön toiminnan osa-aluetta ja yhdenvertaisuuden sekä tasa-arvon toteutumisessa havaittua

kehittämiskohdetta. Tavoitteiden toteuttamiseksi on valikoitu 31 toimenpidettä, jotka on tarkoitus toteuttaa vuosien 2022-2025 aikana. Suunnitelman tavoitteena on luoda rakenteita pitkäjänteiselle yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyölle. Toimenpiteisiin kuuluu muun muassa henkilöstön ja johdon osaamisen vahvistamista syrjintäkysymyksiin liittyen, aliedustettujen ryhmien osallisuuden lisäämistä sekä vaikutusarviointien kehittämistä.

Sisäministeriö julkaisi loppuvuodesta 2021 myös pelastusalan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toimintaohjelman, jonka tavoitteena on kehittää alan käytäntöjä tasa-arvoisemmiksi ja yhdenvertaisuutta edistäviksi. Toimintaohjelma perustuu laajaan selvitystyöhön, jonka sisäministeriö käynnisti vuonna 2020 yhdessä pelastusalan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmän kanssa.

Lainvalmistelijoiden perus- ja ihmisoikeusosaamista on vahvistettu. Henkilöstölle on järjestetty useita perus- ja ihmisoikeuskoulutuksia ja asiantuntijatukea säädös- ja kehittämishankkeille perus- ja ihmisoikeuskysymyksissä on lisätty.

Lisäksi sisäministeriö on tehnyt vuoden 2021 aikana useampia selvityspyyntöjä ja valmistellut ohjauskirjeitä toimialan ohjaamiseksi, muun muassa koskien kielellisiä palveluita. Kirjeellä edellytettiin Poliisihallitukselta ja Poliisiammattikorkeakoululta toimia, joilla poliisin ruotsinkielinen koulutus saatetaan yhdenvertaiseksi suomenkielisen kanssa sekä toimenpiteitä, joilla ruotsinkielisten opettajien määrää kasvatetaan ruotsinkielisen opetuksen ja luentojen turvaamiseksi. Kirjeessä edellytetään lisäksi, että poliisin ohjeet ja määräykset julkaistaan molemmilla kansalliskielillä samanaikaisesti vuoden kuluessa ja että kansalaiset pääsisivät perus- ja kielellisiin oikeuksiinsa ilman, että sitä täytyy erikseen vaatia.

Monikulttuurisuusosaaminen ja rekrytoinnin monimuotoisuus

Sisäministeriön toiminnalliseen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmaan on kirjattu yhdeksi kielellisiä oikeuksia edistäväksi toimenpiteeksi turvallisuusviranomaisten yhteisen rekrytointikampanjan toteuttaminen saamelaisten kotiseutualueella. Lisäksi ministeriössä on valmisteltu koko hallinnonalan yhteisiä toimenpiteitä monimuotoisuuden kehittämiseksi osana työnantajakuvatoimintaa. Niin ikään tarve kehittää henkilöstön monimuotoisuutta on huomioitu pelastustoimen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toimenpideohjelmassa.

Hallinnonalalla eri väestöryhmien luottamusta on pyritty lisäämään mm. poliisin moninaisuutta ja yhdenvertaisuutta edistämällä. Poliisiammattikorkeakoulu on tehnyt katsauksen monimuotoisen rekrytoinnin esteistä ja edistämisestä. Esitetyt rekrytoimisen kehittämisratkaisut liittyvät mm. viestintään, koulupoliisitoimintaan, koulu- ja varuskuntavierailuihin, valmentaviin koulutuksiin sekä poliisin sisäiseen arvotyöhön ja asenneilmapiirin tutkimukseen. Poliisihallituksessa on hankehenkilö poliisin monimuotoisen

rekrytoimisen edistämiseksi. Katsauksen toimenpiteiden ja ratkaisujen käytännön toteuttamista seurataan Poliisihallituksen tulosohjauksessa.

Turvallisuuden yhdenvertaisuuden edistäminen

Yksi painopiste vuoden 2020 suunnittelumääräyksessä vuosille 2021-2025 on ollut sisäministeriön kestävän kehityksen sitoumuksen mukainen turvallisuuden yhdenvertaisuuden edistäminen.

Toimenpiteitä tämän tavoitteen edistämiseksi ovat olleet mm.

- alueellisesti yhdenvertaisen palvelutason turvaamiseksi poliisille on valmisteltu uusi toimintavalmiusajan mittaristo, joka on otettu käyttöön vuoden 2022 alussa.
- pelastustoimen suorituskykyhankkeessa tuotetut pelastustoiminnan valtakunnalliset suorituskykyvaatimukset ja alueellisten- ja paikallisten suorituskykyvaatimusten malli mahdollistavat osaltaan valtakunnallisesti yhtenäisen pelastustoiminnan järjestelmän rakentamisen.
- sisäministeriö on kehittänyt Sentimentti-työkalun, jonka avulla pystytään aiempaa paremmin tunnistamaan eri väestöryhmien turvallisuuden kokemuksia sekä keinoja parantaa sitä.
- sisäministeriö toteutti vuonna 2021 julkaistua sisäisen turvallisuuden selontekoa varten palvelumuotoilun keinoin tutkimuksen haavoittuvien ryhmien turvallisuudesta.

Edistymisen mittarit

- järjestetyt koulutustilaisuudet ja muut osaamisen kehittämistoimet
- sisäministeriötä ja hallinnonalaa koskevat kantelut oikeuskanslerinvirastosta ja eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisut, muut laillisuusvalvonnan havainnot, joissa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokysymyksiä:

  – yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta ei ole antanut yhtään suoraan sisäministeriötä koskevaa ratkaisua. Poliisin toimintaa koskevia ratkaisuja on muutama, joista tuoreimmat koskevat etnistä profilointia ja ruotsinkielistä palvelua. Maahanmuuttoviraston toimintaa koskee yksi ratkaisu, jossa kysymys oli tulkin uskonnonvapaudesta.

  – yhdenvertaisuusvaltuutetun toimistossa ei ole kirjattu yhtään yhteydenottoa, joka koskisi suoraan sisäministeriötä. Sen sijaan ministeriön hallinnon alaa koskevia yhteydenottoja on rekisteröity v. 2020 ja 2021 aikana n. 250 tapausta. Näistä valtaosa koski ulkomaalaisten oikeuksien toteutumista ja Maahanmuuttoviraston toimintaa.

  - tasa-arvovaltuutetun toimistossa ei ole kirjattu yhtään yhteydenottoa vuosien 2020-2021 välillä, jotka olisivat koskeneet suoraan sisäministeriötä, Hätäkeskuslaitosta tai Suojelupoliisia. Poliisia koskevia yhteydenottoja on tänä aikana kirjattu seitsemän ja Rajavartiolaitosta, Pelastusopistoa sekä Maahanmuuttovirastoa koskevia yhteydenottoja oli kirjattu yksi kutakin viranomaista koskien. Yksi yhteydenotoista koski poliisimies-sanan käyttöä, yksi sukupuolivaihtoehtoja henkilökortissa, yksi esitutkinnan toimittamatta jättämistä tapauksessa, jossa rikosepäily koski tasa-arvolain mukaista syrjintäperustetta ja loput yhteydenotoista koskivat erilaisia työsyrjinnän tilanteita.

- tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi toiminnan ja talouden suunnittelun ja seurannan asiakirjoissa (lkm)

  - talousarviovalmistelun teksteissä ja osittain talousarvioesityksen tunnusluvuissa on huomioitu sukupuoli. Talousarviovalmistelussa on tehty mm. nuoriin kohdistuvia esityksiä ja hätäkeskuspäivystäjä- ja pelastajakoulutuksessa kielellisten oikeuksien huomioimista.

- sukupuolivaikutusten arviointi hallituksen esityksissä (lkm)

  - vuonna 2021 sisäministeriö antoi 11 hallituksen esitystä, joista neljässä oli tehty sukupuolivaikutusten arviointi.

Alatavoite 10.7 Mahdollistaa ihmisten turvallinen, järjestelmällinen ja vastuullinen siirtolaisuus sekä liikkuvuus esimerkiksi suunnitelmallisten ja hyvin hallinnoitujen siirtolaispolitiikkojen avulla.

Kädenjälkeä tuottavat toimenpiteet vuonna 2021

Vuonna 2021 maahanmuuttopolitiikkaa on kehitetty entistä kokonaisvaltaisempaan ja vaikuttavampaan suuntaan. Maahanmuuttohallinnossa on kehitetty työ- ja oleskelulupaprosesseja sekä tehty toimia laadukkaiden turvapaikkamenettelyjen turvaamiseksi.

Maahanmuuttopolitiikan sekä maahanmuuttoon liittyvän lainsäädännön valmistelussa on kiinnitetty paljon huomiota valmistelun avoimuuteen sekä sidosryhmäyhteistyöhön. Muun muassa kokonaisvaltaisen maahanmuuttopolitiikan hankkeessa on etsitty keinoja osallistaa yhä paremmin yhteiskuntaa ja erityisesti maahanmuuttajia politiikan valmisteluun.

Lisäksi sisäministeriössä on vuoden 2021 aikana aloitettu ulkomaalaislain kokonaisuudistuksen esiselvitystyö. Hankkeessa selvitetään ja arvioidaan kokonaisvaltaisesti ulkomaalaislain muutostarpeet poikkihallinnollisessa yhteistyössä kattavasti eri sidosryhmien kanssa ja tutkimustietoa hyödyntäen.

Vuoden 2021 aikana toteutettiin sisäministeriön toimesta tutkimukset koskien maahanmuuton täydentäviä väyliä sekä kiintiöpakolaisina maahan tulevien yhteisölähtöistä kotouttamista. Täydentävät väylät ovat keino yhdistää humanitaarista ja osaamisperusteista maahanmuuttoa. Väylillä on potentiaalia vastata niin suojelun tarpeessa olevien ihmisten kuin vastaanottavien yhteiskuntien tarpeisiin. Laadukkaasti toteutetussa tutkimuksessa koottu tieto auttaa ymmärtämään täydentävien väylien roolia maahanmuuttopolitiikassa. Yhteisölähtöistä kotoutumista koskevan tutkimuksen tulosten perusteella ollaan kesällä 2022 hakemassa rahoitusta pilottihankkeelle, jossa selvityksessä tunnistettuja malleja pyritään soveltamaan käytännössä pakolaisten kotouttamisen edistämiseksi.

Kehittämistyön lisäksi on jatkettu normaaleja hyviä käytänteitä turvallisen ja vastuullisen siirtolaisuuden edistämiseksi. Kiintiöpakolaisten vastaanotto on tehokas ja vaikuttava tapa auttaa kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia pakolaisia. Vuonna 2021 kansallinen pakolaiskiintiö korotettiin hallitusohjelman mukaiselle 1 050 henkilön enimmäistasolle ja kiintiöpakolaisten vastaanottoa onnistuttiin toimeenpanemaan suunnitellusti koronapandemiasta huolimatta. Lisäksi vuosien 2020-2021 aikana Suomi vastaanotti vuonna 2020 tehdyllä valtioneuvoston päätöksellä 175 haavoittuvassa asemassa olevaa turvapaikanhakijaa Välimeren alueelta.

Vuosi 2021 sekä alkuvuosi 2022 ovat sisältäneet myös hyvin poikkeuksellisia muuttoliikkeisiin vaikuttaneita tapahtumia, joihin maahanmuuttohallinnossa on vastattu tehokkaasti ja inhimillisesti. Talebanin valtaannousun jälkeen kesällä 2021 noin 240 afganistanilaista sai valtioneuvoston päätöksellä oleskeluluvan erityisellä humanitaarisella perusteella.

Alkuvuonna 2022 alkanut Ukrainan sota on aiheuttanut valtavaa siirtolaisuutta Euroopassa. EU:n neuvosto teki hyvin nopeasti sodan alkamisen jälkeen päätöksen aktivoida ensimmäistä kertaa tilapäisen suojelun direktiivi. Päätös tuli voimaan 4.3. Suomessa valtioneuvosto päätti 7.3. laajentaa tilapäisen suojelun alaa direktiivissä määriteltyä laajemmin. Suomessa suojelun piiriin kuuluvat käytännössä kaikki ukrainalaiset ja heidän perheenjäsenensä sekä sellaiset kolmannen maan kansalaiset, jotka ovat asuneet Ukrainassa Venäjän hyökkäyksen alkaessa eivätkä voi palata kotimaahansa. Hakemuksia ryhdyttiin rekisteröimään nopeasti, vain kaksi päivää valtioneuvoston päätöksen jälkeen.

Edistymisen mittarit

- kiintiöpakolaisten määrä

Tavoite 12

Alatavoite 12.7 Edistää kestäviä julkisia hankintakäytäntöjä kansallisten lakien ja prioriteettien mukaisesti.

Kansallinen julkisten hankintojen strategia julkaistiin 9.9.2020. Valtioneuvosto antoi 10.9.2020 periaatepäätöksen, jolla kansallinen strategia pannaan toimeen. Ministeriöt ovat sitoutuneet toteuttamaan strategian tavoitteet omassa ja hallinnonalansa toiminnassa. Kukin ministeriö laatii omalle hallinnonalalleen toimintasuunnitelman. Sisäministeriön toimintasuunnitelma hyväksyttiin 19.5.2021.

Hallinnonalan toimijoita kannustetaan kestävien ja vastuullisten hankintojen tekemiseen. Sisäministeriö on lisäksi antanut kestävän kehityksen sitoumuksen, jonka mukaan kaikissa sisäasiainhallinnon uusissa hankinnoissa edellytetään tarkasteltavaksi ekologista, taloudellista ja sosiaalista kestävyyttä ja tavoitteena on, että ne toteutuvat mahdollisimman monessa hankinnassa.

Hankintojen kautta voimme tukea sosiaalista kestävyyttä ja ehkäistä syrjäytymistä käyttämällä työllistämisehtoa sekä esteettömyys- ja saavutettavuus -vaatimuksia sellaisissa hankinnoissa, joissa vaatimuksilla arvioidaan olevan saavutettavissa vaikutuksia. Myös konsernitoimijoiden kautta hankittavien palveluiden tuottamisessa tulee vaatia kestävyyden, paitsi sosiaalisen myös taloudellisen ja ekologisen, huomioon ottamista niissä. Taloudellisen kestävyyden osalta keskitymme harmaan talouden torjuntaan sekä prosessikustannusten alentamiseen.

Yllä mainittuja toimia on otettu mukaan hallinnonalan tulossopimuksiin. Osa tavoitteista on kuitenkin parhaiten edistettävissä osaamisen kasvattamisella ja informaatio-ohjauksella. Näissä ministeriön hallinnonalan erilaiset foorumit ja yhteistyöryhmät ovat tärkeässä roolissa, kuten kestävän kehityksen koordinaatioryhmä, toimitilaverkosto ja hallinnonalan hankintaverkosto.

Kädenjälkeä tuottavat toimenpiteet vuonna 2021

- Kestävän kehityksen periaatteet näkyvät ministeriön julkisten hankintojen kansallisen strategian toimintasuunnitelmassa.
- Ministeriön oma painopiste hankintojen vastuullisuuden osalta on taloudellinen vastuullisuus. Keskeisiä toimia ovat olleet tilaajien informointi ja koulutus.
- Hallinnonalan hankintaverkostossa on määritelty kestävien hankintojen kriteerejä sekä kerätty kestävien hankintojen materiaalipankkia (ohjeita/linkkejä).
- Sisäministeriö on tulossopimuksissaan eri virastojen kanssa sopinut tavoitteista, joilla edistetään myös hankintojen kautta hiilijalanjäljen pienentämistä. Ensimmäinen tavoite on vuoteen 2027 mennessä vähentää hiilijalanjälkeä 50 %.
- Tulossopimuksissa määritellään täsmennettyjä tavoitteita ja toimenpiteitä ottaen huomioon kunkin viraston lähtötilanne. Ekologisen vastuullisuuden tavoitteet liittyvät ennen kaikkea ajoneuvoihin ja toimitiloihin. Keskeisiä toimia ovat ohjaus vastaanottopalveluiden hiilijalanjäljen vähentämiseen, Rajavartiolaitoksen ja poliisin käytössä olevan ajoneuvokannan osittainen korvaaminen sähkö-ja hybridiautoilla, vartiolaiva Turvassa käytetyn LNG:n korvaaminen Bio-LNG:llä, kotimaisen uusiutuvan tai päästöttömän sähkön käyttö kiinteistöissä, mahdollinen oma sähköntuotanto kiinteistöissä (aurinkopaneelit tai minituulivoima), maa- tai ilmalämpöpumppujen hyödyntäminen öljylämmityksen tai kaukolämmön korvaajana, uusiutuvan kaukolämmön käyttö ja energiatehokkuuden parantaminen kiinteistöissä, erityisesti uusissa vuokrakohteissa.

Edistymisen mittarit

- hankintojen ekologisen vastuun osalta hallinnonalan hiilijalanjäljen pienentyminen

Tavoite 16

Alatavoite 16.1 Vähentää merkittävästi kaikkia väkivallan muotoja ja niihin liittyviä kuolemantapauksia kaikkialla

Henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset ja seksuaalirikokset muodostavat noin seitsemän prosenttia kaikista rikoksista ja rikkomuksista. Valtaosan tästä muodostavat pahoinpitelyrikokset, joiden osuus rikoksista ja rikkomuksista on noin kuusi prosenttia.

Pitkällä aikavälillä henkirikosten määrä on ollut pääosin laskusuunnassa. Vuosien 2011–2020 aikana niitä on kirjattu keskimäärin 89 vuodessa, kun vuosina 2001–2010 keskiarvo oli 124. Vuosina 2020–21 henkirikoksia on tehty aikaisempia vuosia enemmän, mutta vielä on liian aikaista sanoa, jatkuuko nouseva trendi.

Suomessa henkirikollisuuden taso on tällä hetkellä Euroopan unionin kuudenneksi ja OECD-maiden kahdeksanneksi korkein. Suomea voi näissä viiteryhmissä pitää edelleen korkean henkirikostason maana, vaikka ero ei olekaan enää yhtä suuri kuin vielä vuosikymmen sitten. Samalla väkivalta keskittyy suhteellisen pieneen osaan väestöstä. Pitkän aikavälin uhritutkimusten mukaan alle kymmenen prosenttia ihmisistä kokee noin kaksi kolmasosaa kaikesta väkivallasta. Väkivallan määrä on pysynyt pitkään suunnilleen samalla tasolla, kun otetaan huomioon sekä poliisin tietoon tullut, että piiloon jäänyt rikollisuus.

Henkirikollisuus on Suomessa korostuneesti heikosti koulutettujen, työelämän ulkopuolella olevien, pitkälle alkoholisoituneiden työikäisten miesten keskinäistä rikollisuutta. Esimerkiksi työttömien miesten henkirikoskuolleisuus on viisitoistakertainen verrattuna ansiotyössä oleviin ja henkirikosten osapuolista yli 60 prosenttia on joko alkoholin tai muiden päihteiden ongelmakäyttäjiä. Henkirikosten ennaltaehkäisyssä tärkeää on yhteiskunnallisen osallisuuden kokemus, työ- toimeentulo sekä läheiset ihmissuhteet, jotka ehkäisevät parhaiten syrjäytymistä. Näitä edistetään ennen kaikkia sosiaali- ja terveysministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön toimin.

Kuten tavoitteen 5 kohdallakin todetaan, sisäasiainhallinnossa rikosten uhrit ja tekijät kohdataan tyypillisesti heti rikoksen jälkeen, jolloin hallinnonalan viranomaisilla on hyvät edellytykset ennalta ehkäistä rikosten uusimista ja toistuvia uhrikokemuksia esimerkiksi ohjaamalla rikoksen tekijät väkivallan katkaisuun tähtääviin palveluihin ja rikoksen uhrit erilaisten tukipalveluiden piiriin. Näin puretaan yhteiskunnallista syrjäytymistä ja sen kielteisiä turvallisuusvaikutuksia.

Väkivaltaisella radikalisoitumisella tai ekstremismillä tarkoitetaan sitä, että väkivaltaa käytetään, sillä uhataan, siihen kannustetaan tai se oikeutetaan aatemaailmalla tai

ideologialla perustellen. Väkivaltainen radikalisoituminen voi johtaa siihen, että henkilö liittyy väkivaltaisiin ekstremistisiin ryhmiin tai toimintaan. Äärimmillään väkivaltainen radikalisoituminen voi johtaa terroristisiin tekoihin. Väkivaltaista radikalisoitumista ja ekstremismiä voidaan parhaiten torjua ennalta ehkäisevällä työllä. Kansallisesta väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisystä **valtioneuvostossa vastaa sisäministeriö**, joka koordinoi valtakunnallisesti tehtävää työtä radikalisoitumisen estämiseksi. Sisäministeriö on asettanut työtä varten **kansallisen yhteistyöryhmän**, jossa ovat edustettuina eri viranomaiset ja järjestöt.

Kädenjälkeä tuottavat toimenpiteet vuonna 2021

- sisäministeriö on ollut mukana useissa kansallisissa säädös- ja EU-säädöshankkeissa sekä niiden kansallisissa täytäntöönpanohankkeissa, joiden avulla tehostetaan osaltaan toimia torjua henkeen ja terveyteen kohdistuvia sekä yhteiskunnalle haitallisimpia rikoksia. Vuonna 2021 käynnistyneitä lakihankkeita oli neljä ja eduskuntaan meni vuonna 2021 seitsemän hallituksen esitystä.
- kansallisen terrorismintorjunnan strategian 2022-2025 valmistelu päättyi vuoden 2021 lopulla. Sisäministeriön puheenjohtama terrorismintorjunnan yhteistyöryhmä seuraa strategiaan kuuluvien toimenpiteiden toteutumista. Tavoitteena on linjata vastuunjakoa ja varmistaa terrorismintorjunnan toimien yhdenmukaisuus terrorismirikosten ehkäisemiseksi.
- sisäministeriön johdolla toimeenpannaan vuonna 2019 julkaistua kansallista väkivaltaisen radikalisoitumisen ja extremismin vastaista torjuntaohjelmaa pysyvän budjettirahoituksen turvin.

Edistymisen mittarit

- henkirikosten lukumäärä
- palveluunohjausten lukumäärä (ei vielä saatavilla)

Alatavoite 16.2 Lopettaa kaikki lapsiin kohdistuva pahoinpitely, hyväksikäyttö, ihmiskauppa ja kaikki väkivallan muodot sekä lasten kiduttaminen

Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn mukaan vanhempien tai muiden lapsesta huolta pitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana kertoi kokeneensa:

- 4.–5. luokkalaisista 13 %
- 8.–9. luokkalaisista 12 %
- lukiolaisista ja ammattikoululaisista 7 %.

Suomi on sitoutunut kansainvälisin sopimuksin torjumaan lähisuhde- ja perheväkivaltaa sekä lapsiin kohdistuvaa seksuaalista väkivaltaa ja riistoa. Suomi toteuttaa sopimuksia sosiaali- ja terveysministeriön johtaman Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelman sekä Lanzaroten sopimusten toimenpidesuunnitelmissa mainittujen toimenpitein. Vuosille 2020 – 2025 ajoittuva Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelma on laadittu laajassa yhteistyössä yli hallintorajojen ja siinä on asetettu 93 kansallista toimenpidettä lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä ja haittojen minimoinnista sekä uhrien monialaisesta auttamisesta.

Lapsiin kohdistuvaa seksuaalista hyväksikäyttöä ja väkivaltaa kokeneiden lasten auttamista edistetään hallitusohjelman mukaisesti myös ns. Lastenasiantalo-mallin laajentamisella. Ehkäpä paremmin Barnahus- nimellä tunnetussa hankkeessa keskeisintä on kehittää mahdollisimman laaja-alaista ja toimivaa moniviranomaisyhteistyötä lapsiin kohdistuvien rikosten tutkinnassa. Hankkeen tavoitteena on myös taata kaikille lapsille tasapuolinen ja laadukas kohtelu rikoksen jälkeisessä prosessissa.

Lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja seksuaalirikosten tutkiminen on vaativaa tutkintaa. Poliisihallituksen johdolla on koulutettu lapsiin kohdistuvien rikosten tutkintaan erikoistuneita poliiseja vuodesta 2009 alkaen.

Ihmiskauppa on vakavaa moniulotteista kansainvälistä rikollisuutta, esimerkiksi seksuaalista ja työperäistä hyväksikäyttöä, pakkoavioliittoja tai rikokseen pakottamista. Ihmiskauppaa tapahtuu Suomessa yhä enemmän, mutta sitä myös tunnistetaan yhä paremmin. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään ohjautuneiden uhrien määrä on viime vuosien aikana moninkertaistunut. Merkittävän osan ihmiskaupasta arvioidaan kuitenkin edelleen jäävän piiloon. Tällä hetkellä noin kolmasosassa tapauksista uhrit ovat joutuneet hyväksikäytön kohteeksi Suomessa, kun aiemmin suurempi osa uhreista esiin tulleissa tapauksissa oli joutunut ihmiskaupan uhriksi ulkomailla. Uhrien ja tekijöiden joukossa on turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajien lisäksi myös valtaväestöön kuuluvia Suomen kansalaisia. Vaikka valtaosa tunnistetuista uhreista on aikuisia, joukossa on myös lapsia ja nuoria.

Kädenjälkeä tuottavat toimenpiteet vuonna 2021

- Sisäministeriö on osallistunut Lanzaroten sopimuksen ensimmäisen kansallisen toimeenpanosuunnitelman laadintaa vuosille 2022 – 2025, jota valmisteltiin yhteistyössä eri viranomaisten ja järjestöjen kanssa. Suunnitelma julkaistiin 26.4.2022 ja siinä on useita merkittäviä toimenpiteitä lapsiin kohdistuvan seksuaalisen väkivallan ehkäisemiseksi sekä uhrien palveluiden varmistamiseksi.
- Barnahus-hankkeen myötä on kehitetty lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja seksuaalirikosten tutkintaa Osana Barnahus-hanketta ja MARAK-projektia alkuvuodesta 2022 julkaistaan käsikirjat Lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja seksuaalirikosten tutkinta sekä Toiminnallinen käsikirja lähisuhdeväkivaltaan puuttumiseksi ja ennalta estämiseksi. Lisäksi vuoden 2022 alussa toteutetaan em. asioihin liittyvä koulutuskokonaisuus, jota on valmisteltu tiiviisti tarkasteluvuoden 2021 aikana.
- Poliisihallitukseen sijoitetut Barnahus -hankkeen poliisiasiantuntijat ovat tehneet alkuvuodesta 2021 julkaistun selvityksen poliisin lapsirikostutkinnan nykytilasta. Selvitys pitää sisällään useita eri toimenpiteitä, joiden toteutumista seurataan mm. Lanzaroten sopimuksen toimeenpanosuunnitelman yhteydessä.
- Sisäministeriö osallistui ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman valmisteluun, mikä hyväksyttiin keväällä 2021.
- Poliisihallituksen määräyksestä Helsingin poliisilaitoksen yhteyteen perustettu valtakunnallinen ihmiskauppatutkintaryhmä aloitti toimintansa helmikuussa. Ryhmän erityisenä painopisteenä on ihmiskaupan seksuaalisen hyväksikäyttöön liittyvien juttujen paljastaminen ja tutkiminen.

Edistymisen mittarit

- fyysistä väkivaltaa vanhempiensa tai muun huoltajan taholta kokeneiden lasten määrä, kouluterveyskysely

4 Jalanjälki eli toiminnan negatiiviset vaikutukset toimintaympäristöön

Hiilijalanjäljen lähtötaso ja vuosittainen kehitys

Sisäministeriö on kestävän kehityksen sitoumuksessaan asettanut tavoitteeksi hallinnonalan hiilijalanjäljen vähentämiseen 75 % 2035 mennessä ja välitavoitteeksi 50 % vuoteen 2027 mennessä. Laskennan perusvuosi on vuosi 2018. Sisäministeriön hiilijalanjälki on 2021 jatkanut vuodesta 2020 alkanutta laskua.

Vuoden 2019 nousu hiilijalanjäljessä johtui liikematkustuksen sekä hankintojen euromääräisestä noususta. Osittain nousua voidaan selittää mm. EU-puheenjohtajuuskaudella, joka nosti etenkin lentomatkustamisen määrää.

Vuonna 2021 ministeriön osuus oli 0,74% koko hallinnonalan hiilijalanjäljestä.

Kuvio 2. Sisäministeriön hiilijalanjäljen kehitys.

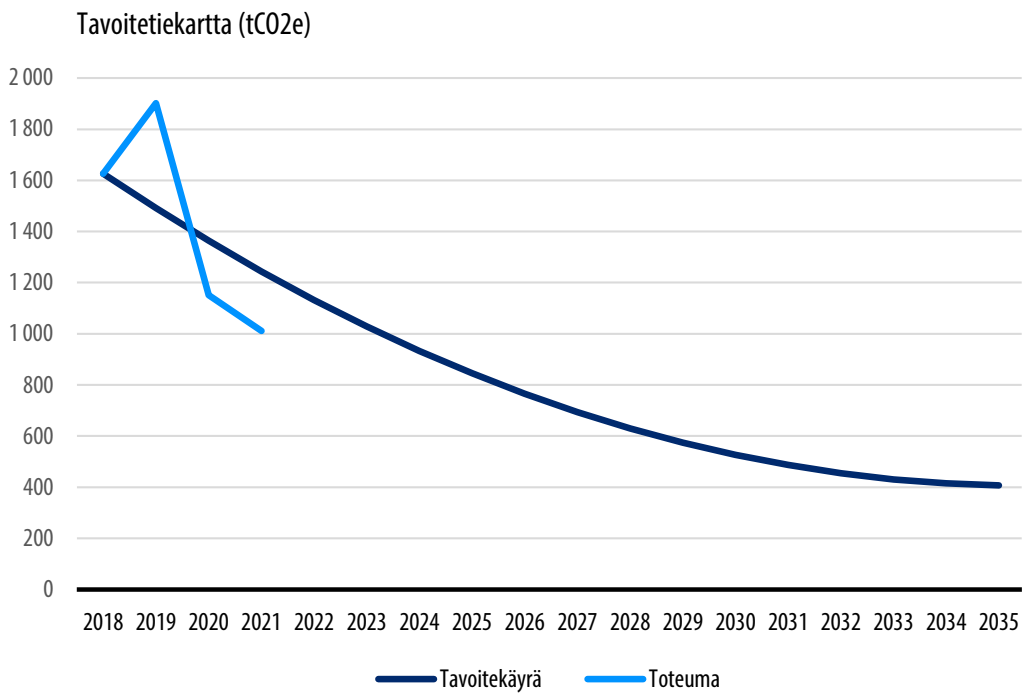

Keskeiset päästölähteet ja toimenpiteet päästöjen vähentämiseksi

Sisäministeriön päästölähteet liittyvät hankintoihin, liikematkustamiseen sekä Senaatti-kiinteistöltä vuokrattujen tilojen kaukojäähdytyksestä syntyviin päästöihin.

Toimistotilojen lämmityksessä siirryttiin vuonna 2021 täysin uusiutuvan energian lähteisiin. Viimeisenä kahtena vuonna ministeriön työntekijöiden liikematkustaminen on laskenut merkittävästi. Lentosegmenttien määrä vuonna 2021 246 kpl oli hienoisessa nousussa verrattuna vuoteen 2020. Laskennan perusvuonna 2018 lentojen määrä oli 1198 kpl. Lentojen määrän leikkaantumiseen on vaikuttanut ennen kaikkea koronapandemia, mutta myös vuonna 2021 julkaistu uusi valtion matkustusstrategia, jonka mukaan virkamatkojen tarpeellisuutta harkitaan tarkemmin ja kun matka päätetään toteuttaa, huomioidaan ympäristövastuullisuus matkustustavan valinnassa.

Koronapandemia on myös vaikuttanut merkittävällä tavalla muunkinlaisen matkustamisen vähenemiseen, etätöiden lisääntymiseen ja erilaisten hankintojen vähenemiseen.

Hiilijalanjälkilaskennan haasteet ja laskennan kehittäminen

Hiilijalanjäljenlaskennan suurimpana haasteena voidaan pitää hankintoihin kohdistuvien päästöjen laskemista. Hankintojen hiilijalanjälki perustuu Suomen ympäristökeskuksen kehittämään laskentamalliin (SYKE raportti 15/2019). Arviot hankintakategorioiden hiilijalanjäljistä perustuvat keskimääräisiin Suomen markkinoilla olevien tuotteiden hiilijalanjälkiin, eivätkä välttämättä vastaa yksittäisen hankinnan todellista hiilijalanjälkeä. Ympäristökeskus ei päivitä päästökertoimia vuosittain, jonka seurauksena hankintojen osalta ei voida nähdä vaikutusta eri tuote- ja palveluryhmien päästöintensiteetissä (ainoa muuttuva tekijä on eurot). Näin ollen laskennassa ei ole toistaiseksi pystytty huomioimaan hankintojen ympäristöystävällisempää kehitystä.

Pyrimme kuitenkin kehittämään hankintojen päästölaskentaa jatkuvasti tarkemmaksi. Haluamme omalla toiminnallamme edesauttaa toimittajia ja keskeisiä sidosryhmiä selvittämään omien palveluidensa ja tuotteidensa hiilijalanjäljen.

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Sisäministeriö PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Inrikesministeriet PB 26, 00023 Statsrådet

www.intermin.fi